

נ-3700 פנינים ב-2 הכרכים יחד

פרשת מקץ

גליון 24 -

חלק מהענינים שנידונו בספר

- חלומות של ר"ה מתקיימים..... 732
- הקב"ה מודקדק עם צדיקים כ'חוט השערה'..... 733
- מדוע מל יוסף את המצרים..... 754
- מדוע חיכו האחים כ"ב שנים - עד שהלכו לפדות את יוסף ממצרים..... 760
- 'כזאת תבחנו', איך ע"י הבאת בנימין - יוכה שאינם מרגלים..... 761
- 'אשמים אנחנו' - הלא דנו אותו כדת וכדין, ומה התביעה עליהם?!..... 763
- טעם שהורידו רק 'מעט' צרי..... 769
- איך אכלו השבטים משחיטת מנשה [הלא חשבוהו כגוי]..... 773
- מדוע פחדו כאשר הובאו לבית יוסף - הלא כך דובר מלכתחילה..... 775
- כיצד שתה יוסף יין עם השבטים - הלא הוא נזיר?..... 782
- מתי מילא השק 'רק קצת' - ומתי הרבה 'כפי אשר יוכלו שאת'..... 783
- מניין לנוטריקון מן התורה..... 789
- שלמה או מלך המשיח - מי מהם חכם יותר..... 791
- שלמה המלך חכם גם מן השוטים..... 792

יוסף לשלטון, שהוצרך להקדים ולשלול את 'מלכותו של יוסף'.
[הרי עדיין לא הגיע יוסף, ולא פתר, ועדיין לא נתפעל פרעה?]
ואפשר לפי שראה חינו בעיני שר בית הסוהר.

* רש"י, שהזכיר [את יוסף] בלשון בזיון: 'נער' - שוטה, ואין ראוי לגדולה, 'עברי' - אפילו לשוננו אינו מכיר, 'עבד' - וכתוב ב'חוקת מצרים' שאין עבד מולך ולא לובש בגדי שרים.

לכו אל יוסף אשר יאמר לכם תעשו (מא נח)

■ היכן ב'פתרון החלום' מצאנו שגור יוסף על התבואה שתרקיב?
רש"י אמרו המצרים לפרעה: יוסף אומר לנו למול, אמר להם פרעה: אין לכם ברירה! הן גזר על התבואה והרקיבה.

א"ק, היכן מצאנו שגור יוסף על התבואה?!
ונראה שבפתרון החלום אמר יוסף: א. 'ונשכח כל השבע' ב. 'ולא יודע השבע', ומהו כפל הלשון?!

אלא משל לעשיר שנעשה עני, ועתה בימי עוניו שכח שהי' פעם עשיר [פירוש העושר שהי' לו פעם נראה לו עתה כחלום], אבל כשהוא רוצה ל'הזכר' ולחזור למצב הקודם 'שהיה עשיר', הוא מצליח לעשות זה, כיצד? הוא נגש 'תחת התנור' ומוציא מעט מהממון השמור עמו, הרי הוא יודע ומרגיש 'על ידי הממון' שפעם הי' עשיר.

ואילו כאן כתוב: א. ונשכח - מחמת שיהי' רעב זמן רב, 'ולא יודע' - שלא ישאר בידם מן התבואה [ירקב].

ויכירם ויתנכר עליהם וידבר אתם קשות (מב ז)

■ 'ויתנכר' יוסף עשה עצמו כזר, כדי שיוכל לדבר עמם כפי הנצרך
הנה התרגום ביאר: 'ויתנכר' - חשב מה לדבר עמם, א"ק, האיך טמון זה במילת 'ויתנכר'?

ונראה: דכשיש לאדם קרובים, הדרך הוא 'שאינו רוצה להוכיחם' אף כשיש צורך - אך יוסף 'לא עשה כן', אלא עשה עצמו כזר, כדי שיוכל לפעול עם אחיו כפי הנצרך, ולא יפריע לו היותם אחיו.

משל למנתח את בנו, שאם בשעת הניתוח יחשוב על כך [שמנתח את בנו] לא יוכל לעבוד כראוי, והנכון שבשעת הניתוח יתיחס כאילו זר עומד תחת האיזמל, וע"י כך יהי' הניתוח כראוי.

בני איש אחד אנחנו (מב יא)

רבים מקשים מה הקשר [תשובת: 'בני איש אחד אנחנו'] להאשמתם כמרגלים?

א"ק: התשובה היא: כי הם התכוונו להתנצל על כך שנכנסו ב'י' שערים, ורצו לומר לו: שהם 'בני איש אחד' ואבד להם אח ומחפשים אותו / אלא שיוסף הפסיקם באמצע (פסוק יב), ומיד אחרי שהסתיימה 'ההפרעה' הם ממשיכים (פסוק יג), והאחד איננו.

◀ **פרעה קצף .. ויתן אותי במשמר ואת שר האופים (מא ו)**
מדוע מזכיר שר המשקים, את שר האופים, אין לו לומר אלא, אני חלמתי ויוסף פתר לי?

מתרצים: שעיקר הוכחת 'יכולת יוסף' לפתור חלומות, שהעז לומר לשר האופים בעוד ג' ימים - תמות, שאם לבסוף לא הי' כדבריו הי' שר האופים מתנכל ומזיק לו הרבה, בגלל שהפחידו לשווא.
ובעיקר מתורצת לפי מה שהבאנו לעיל (מ יט) עה"פ: 'בעוד שלשת ימים ישא פרעה את ראשך מעליך' 731 / גליון 21.

ושם אתנו נער עברי (מא יב)

■ אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'

רש"י, 'ארורים הרשעים', [שר המשקים] שאין טובתם שלמה, [שגם כאשר מספר בשבחו של יוסף] מזכירו בלשון בזיון [נער] - שוטה, 'עברי' - אינו יודע לשוננו*].

הרי לנו (משלי טז): 'ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישלים איתו', דכמה חשש שר המשקים שיעלה יוסף לגדולה, והשתדל לקלקל לו בכל יכולתו, ובכלל, מי אמר לו לספר לפרעה שיש ב'בית הסוהר' פותר חלומות, אלא שהקב"ה הכריחו לכך, במתג.

א"ק, וכן המשך גדולתו של יוסף אינה בדרך הטבע, שפרעה כל-כך 'מתלהב' עד כדי שממנה אותו ל'משנה למלך', והלא כל שהי' צריך הוא למנותו ל'שר פותר חלומות', אלא שמהשמים הוליכו את פרעה, וכדכתיב (משלי כא): 'לב מלך ביד ה' על כל אשר יחפוץ יטנו'.

■ י"ז שנים, ויוסף אפילו 'שפת מצרים' אינו מדבר - וכעבור יום יודע שבעים לשון

* אגב - יוסף לאחר י"ז שנים, אינו יודע את שפת המקום! ובא גבריאל ולימדו שבעים לשון.

ואני שמעתי עליך לאמר (מא טו)

א"ק, מהו לאמר?

א. אלא רואים מרש"י * שבקושי 'בעל כרחו' אמר וגילה שר המשקים לפרעה על יוסף.

וזהו שאמר פרעה: 'לאמר' מאמירתו של 'שר המשקים' מוכח שאתה 'שווה', שהרי ניכר עליו שלא רצה לומר בשבחתך - ובכל זאת אמר.

ב. ויש מפרשים [לגנאי] שאמר לו פרעה: 'לאמר' שאומרים עליך 'שמועות רעות' [על דבר אשת פוטיפר], ואמר לו יוסף: 'בלעדי', כלומר: 'אינני קשור למעשים כאלו'.

☆

ומה שאמר [שר המשקים] שיוסף 'עבד', ובנימוסו כתוב שאין עבד מולך, צ"ב מדוע חשב 'שר המשקים' שפרעה ימנה את

◀ ויצו יוסף ... ולהשיב כספיהם (מב כה)

■ הטעם שהחזיר יוסף הכסף לאחיו

צ"ב, מדוע החזיר להם יוסף את הכסף?

א. וראיתי [?] שרצה יוסף לבל יכו את בנימין, במציאת הגביע, כי כבר ראו שמושם בשקם דברים שהם לא לקחו.

ב. א"ק, עוד י"ל: שיאמר להם יוסף, כל ענין הכסף 'שכביכול' השבתם הוא לצורך גניבת הגביע, דהיינו: מעולם לא הושב כסף, אלא לקחתם 'כסף חדש' מארץ כנען והבאתם לי, וכל זה כדי שתחשבו אנשים נאמנים, ואז אם תתפסו בגניבת הגביע, תאמרו: 'הן כסף' וכו'. [נמצא שתפקיד הכסף המושב, כדי להאשימם 'ביתר שאת' בגניבת הגביע, ולמנוע מהם את הק"ו].

◀ הושב כספי וגם הנה באמתחתי ויצא לכם ויחרדו (מב כח)

■ מדוע פחדו - כאשר מצאו שהושב כספם?!

א"ק, אינני מבין 'מה החרדה'?! אם אני מוצא לאחר שקניתי בשוק את 'כספי בחזרה' אינני חרד?

א. א"ק, ואולי [בדרך רחוקה] תמהו איך הלך החמור כשיש עליו דבר שאינו שייך להם, והלא בגמ' (תענית כד) איתא: שהחמור של רבי יוסי דמן יוקרת, לא הלך כשה' עליו דבר שלא שייך לו*. [אבל עדיין צ"ב דהא הוי טעות גוי - המתרת].

ב. שו"ר ע"פ רש"י (מג ז) [שהביא מדרש]: שה' יוסף [כביכול] 'יודע נסתרות', ונמצא שידוע יוסף שיצאו ממצרים עם כסף שלא שייך להם.

וראה עוד בענין הכסף, על הפסוק (מג יח): 'על דבר הכסף השב באמתחותינו'.

* האמת היא שהחמור הלך, שאין כאן גזל - לפי שנתן יוסף הכסף מדעת.

◀ ונחיה ולא נמות גם אנחנו גם אתה גם טפינו (מג ח)

■ הסבר לסדר המיתה שנקט יהודה: השבטים, יעקב, הנכדים

צ"ב הא דהקדים יהודה עצמו [אנחנו] לאביו ולבניו?

א. יש שרצו לתרץ: ע"פ הדין שפרנסת אביו קודם לבנו, ויהודה קודם לכולם משום 'חיין קודמים'.

א"ק, אבל אכתי צ"ע, שכאן לא בא יהודה להורות לבני הבית האין לנהוג למעשה, ואין זה אלא 'שיח עם יעקב', ומדרך המוסר ש'לכל הפחות' ב'דיבור' יקדים אביו לכולם.

ונראה פשוט דקאי אסיפא [ולא נמות], והשתא הוא מדרך המוסר על הצד היותר טוב:

דיהודה יתן את כל האוכל ליעקב ובניו, ונמצא שיהודה ימות קודם, ואח"כ כשישאר יעקב עם הנכדים ודאי יתן לנכדים לאכול קודם - נמצא שיעקב ימות אח"כ, ולבסוף ימותו הנכדים, ועל סדר זה נקט.

◀ קחו בידם מזמרת הארץ (מג יא)

■ מדוע סיכבו מן השמים - ביטול מצות תכלת

ובמדרש כתב שזה חלזון [שהכל מזמרים על יופי התכלת] / כתב ה'חכמה ודעת' שעתה כשאנו 'בהסתרה שבתוך ההסתרה', נאבד ממנו התכלת.

א"ק, 'יגענו ולא הונח לנו', צ"ב מדוע יאבד הקב"ה מאתנו מצוה יקרה זו, [ושנים רבות שאני תוהה בצע"ג מדוע נעלם התכלת, הלא 'רצה הקב"ה לזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות'].

וגם תימא שלא מצאנו כתבים מתקופת הגאונים [שבה נעלם התכלת] בערך כהאי לישנא: ... אהה עיני יורדה מים ... כי רחוק ממני מצות תכלת, לפי שהקיפו גויים את נחלת זבולון או לפי שחדל החלזון לעלות מן הים...

◀ ואת הכסף המושב ... תשיבו בידכם (מג יב)

■ כיצד השיבו הכסף למצרים - הלא אסור להשיב אבידה לגוי

בשם הגר"י, שבצעם אסור להשיב לגוי אבידה*, אלא שאם משיב באופן שיש 'קידוש ה' מותר, לכך אמר 'תשיבו בידכם', בפרהסיא, שיהיו הכל רואים.

א"ק, ראיתי שואלים, הלא גם אם יקחו בידם כסף גלוי, במה יהי' ניכר שהם משיבים אבידה?!

ו"ל דה"פ 'בידכם', שלא תשליכו זה אל תוך ה'קופה של יוסף' בזמן שאיש לא יבחין במעשה, אלא 'בידכם' שיראה ה'אמרכל' שאתם משיבים הכסף.

* גמ' המשיב אבידה לגוי, עליו הכתוב אומר (כט יח): 'למען ספות הרווה את הצמאה'.

■ מדוע פחדו כאשר הובאו לבית יוסף - הלא כך דובר מלכתחילה 'ויראו', אומר רש"י שאין דרך הבאים לקנות אוכל להיות מובאים בית יוסף.

א"ק, צ"ב, הלא מלכתחילה [כשעצרו אותם בפעם הראשונה] סוכם שיגיעו לביקורת פעם שני' עם בנימין, והנה עתה 'הכל הולך כפי התוכנית', אם כן למה פחדו?

ואפשר לומר: דבתחילה (מב ו) כשנפגשו עם יוסף, לא ידעו שהוא השליט על הארץ, אלא חשבו שהוא 'קצין ממונה' על עניני 'מכירת המזון' של מצרים, אך עתה כאשר הובאו לבית ה'משנה למלך', ראו ש'מנפחים' את עוונם ועושים ממנו 'ענין גדול'.

◀ על דבר הכסף השב באמתחותינו (מג יח)

א"ק, מרי דאברהם תלי תניא בדלא תניא!

הלא יוסף אמר להם מרגלים אתם... בזאת תבחנו. וכן 'דבר האיש אדני הארץ' אתנו קשות ויתן אותנו כמרגלים'.

ובסוף, ממה הם חרדים: 'על דבר הכסף', הלא 'על כסף זה', אף אחד לא האשים אותם, ועוד שהם באו 'מיוזמתם' והחזירוהו, ומדוע הם חושבים - שיש בעי' 'עם הכסף'.

◀ על דבר הכסף המובא באמתחותנו אנו מובאים להתגולל עלינו (מג יח)

בהקדמה ל'יחי ראובן' בשם הגר"א / איתא בגמ' (שבת לא): תחילת דינו של אדם: 'נשאת ונתת באמונה'.

ורמזו הדבר כאן 'על דבר הכסף', והוסיף הג"ר קרלנשטיין, שגם ההמשך עולה יפה, 'להתגולל', שצריך לשוב בגלגול, עבור הממון אשר לקח.

◀ ולקחת אותנו לעבדים ואת חמורנו (מג יח)

■ כאשר מדובר לקחת השבטים לעבדים - מה יש להזכיר שגם החמורים ילקחו?

א"ק, צ"ב זה כמו אחד שיאמר: לקחת אותי לעבד ואת נעלי! שוב הראוני רמב"ן: שבלא החמור לא יוכלו לשלוח מזון ל'ארץ כנען' - וימותו שם ברעב.

◀ כי לא יוכלו המצרים לאכול עם העברים לחם כי תועבה היא למצרים (מג לב)

■ ממתי נחקק במצרים חוק - שלא לאכול עם עברים

א"ק, ממתי היו עברים במצרים, שנוצר שם כזה חוק, שאין לאכול עם העברים?

ונראה: שלא דוקא עם העברים אלא עם כל 'אוכלי בשר'.

ומיהו אכתי צ"ע הלא יוסף עצמו נתן להם בשר, כאמרו 'וטבוח טבח והכין?' ונראה שדוקא צאן ה' תועבת מצרים [משום שהיו עובדים לו], אבל בקר היו אוכלים.

◀ וישבו לפניו הבכור בכבודו (מג לג)

■ איך עבר יוסף על איסור ניהוש?!

רש"י, מכה בגביע ומנחש.

א"ק, צ"ב דלפי דעת הר"מ, זה בדיוק האופן שאסרה תורה את הניהוש, היינו שאיסור (ויקרא יט): 'לא תנחשו' מיירי שעושה באופן הנראה לאנשים כמנחש. ואם ניהוש הוא מ'אביוזריהו דע"ז' קשה גם בני נח מוזהרים עליו, ואז גם יוסף תו שיש לשבטים דין בני נח, אסורים בניהוש.

להנצחות ובכל עיני הספר:

אימייל: 6916645@GMAIL.COM